Број 281 У Новом Саду, у четвртак 24 децембра 1908 (6. јануара 1910. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамиарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Избори на видику.

По свима знацима судећи, ми стојимо на прагу нових избора за угарски сабор.

Владар је поверио Владиславу Лукачу, да састави владу. Та влада — „прелазна“, „привремена“, „крња“, „по нужди“ и како је све називају — биће обрзована ових дана, најдаље до понедељника после Божића. Први посао те нове владе биће, да тражи од сабора индемнитет на кратко време, на два месеца. (Да може за то време прикупљати државне дохотке и вршити државне издатке по државном прорачуну за 1909. годину.) Има гласова, да ће покушати и да се споразуме са странкама у данашњем сабору. Али сваг је већ данас уверен, да до тог споразума неће, не може доћи. Индемнитет пак сабор ће по свој прилици изгласати, да држава не буде у екс-лексу (ванзаконитом стању) и да би дошло до нових избора за угарски сабор. Ну изгласао сабор Лукачевој влади индемнитет или не, до нових ће избора доћи. И то ускоро. Можда већ фебруара месеца. Другог изласка нема. Избори су на прагу.

Положај је пак, заиста, тежак, врло замршен. Борба на изборима биће жестока, силна, огорчена. Иако се Лукачева влада данас приказује као невина, безазлена, која не тежи за влашћу, но само да државу изведе из садања неспошљива положаја, нема сумње, да ће Лукач употребити све, да дође на изборима до већине. Средства се неће бирати. Ну и остале странке радиће свим силама, да очувају своје срезове, па задобију и нове.

У изборну борбу ући ће се са разним програмима. Највише ће се истицати опће изборно право. Независњачка странка ће пак исписати на своју заставу и економску независност Угарске. Уставна странка можда и војне уступке. Свака према своме програму и схватању, које питање сматра за прешније.

Српска народна радикална странка ући ће у изборну борбу под заставом, на којој је исписан њен програм. А тај је програм јасан и одређен. Становиште српске народне радикалне странке је тачно одређено у њеном програму у свима питањима, па и у питањима, која се данас истичу као прешна.

По своме програму српска нар. рад. странка се одавно бори за опће изборно право. Гласање да је тајно, а да се гласа по опћинама. Тражи даље заступство мањине. Свака странка да добије онолико посланика, колико јој сразмерно према броју њених бирача припада.

У питању односаја између Угарске и Аустрије — било државноправног било економског — становиште радикалне странке је такође јасно одређено у њеном програму. Ми се боримо за што већу самосталност наше отаџбине. Па дакле и за економску самосталност: за самосталну угарску банку и за самостално царинско подручје Угарске. Данашња економска заједница Угарске са Аустријом је од велике штете по све држављане Угарске и морамо се борити, да се тога штетног аустријског загрљаја отресемо, да се сачувамо од пропасти.

Па и у трећем — по нас једном од најважнијах питања — народносном питању, становиште радикалне странке је такође посве одређено. Народносно питање не сме се изгубити из вида, не сме се забацити. Оно је важно не само по нас, немађарске народе, него по читаву државу. Од решења његова зависи добробит читаве наше отаџбине. Немађарски народи имају право на права и заштиту. Народносно се питање мора решити споразумно, али по правди и правици, и тек ћемо онда сви моћи да се развијамо и напредујемо.

Српска народна радикална странка, дакле, улазећи у ову изборну борбу, ићи ће право путем, који јој одређује њен програм. Тај пут је тачан, одређен. Присталице српске народне радикалне странке поћи ће тим путем, ма где били, ма у ком срезу, ма у каквом броју.

Чим се распусти данашњи сабор и распишу нови избори, састаће се управни одбор радикалне странке Сазваће се по том и збор српске народне радикалне странке. И овај ће одредити, одлучити све, што је у вези с овим изборима.

Присталице српске народне радикалне странке не могу се зато н и к о м обрицати. Не смеју то. Српска народна радикална странка мора ући у изборе — било ма у ком срезу — као један човек. У чврстој заједници, споразумно, држећи се чврсто свога програма и изборног поступка, кога ће одредити збор.

*

Све се мења

од дра Ж. П.

I.

Све, што је на земљи видимо и невидимо, креће се. Не мртвац у гробу не мирује. И он се из дана у дан мења. Претвара се у нешто друго, док га сасвим нестане. Веле, да је тако у целој васиони. Ништа не може да се развије без кретања. Да није њега, не би било везе између живог и мртвог. Све би се смрзло при првом кораку. Цео би свет престао да постоји. Изгубио би се за навек.

Где год се нешто креће настаје промена. Из старога постаје ново. Има где то лако иде, обично је скопчано са тешкоћама. Јер се старо колико год може одупире. Иначе би признало својевољну смрт. А тога нигде нема. Само јача сила је у стању да изведе промену. Док је живот сигуран у своје руке, не предаје се. Али на полетку поколеније. Старо у гроб, а ново васкрсава.

Чудновато, како је овај свет удешен. У њему непрестана борба бесни. Нико никоме не жели добра. Једно другоме прети смрћу. Што су пређашња доба за светиню држала, будућа поколења ће зацело проклињати. Ко би се усудио тврдити, да ће вечито постојати! И да му дела неће време разорити.

Па опет не паде старо, да га за свагда нестане. Истина, што је с љуском скопчано губи се, али језгро се упија у срце и душу новога. Нема у нас ни капи крви сасвим стране, сасвим нове. Сваки наш рад је вековима приправљен, а наша дела вековима дотеривана. Што је вечитога, да преживи столећа; да се усаврши негде у будућности. Или ће се може да непрестано развијати. Ко би све то одгонетао!

Благо добу, ако му је суђено, да сазна што више истине. Имало се рашта и родити. Његове ће тежње за дуго и у млађима живети. А утецај, што га буде учинио, неће се за тренут избрисати. Само што је истинито, од вечите је вредности. Све друго изумире с временом. Штавише, смета напретку. Али истина није свакидашња. Она треба много времена да се открије. Годинама се бори човечји дух, да се разазна у најпростијем питању. И већ их има доста, који јаучу, да се вратимо натраг. То би било комотније. И онако нема наде. Најслађи залогај је и онако забрањен. На што немарно истраживање. Права истина је зацело негде дубоко скривена. До ње не може, да допре земаљска жеља. И можда би се човек смирио, да није непознате силе, што га напред гура и што му не да, да очајава и кад нема успеха. Ако посрне, родиће се други, да га замену.

До данас нико није могао узвикнути, да је на правом путу. Јер није било ума, да похвата све конце. Помрсило се истинито са лажним; а добро са злим. Где год је загазио несигурно место. Као, да је удешено, да се из тајне тајна развија. Изгледа, да никад неће бити краја. Али зато не сме нестати неодољиве тежње, да се корачне даље од минулог доба. У прошлости бар нема спомена о томе. Никад није жеља за напретком напустила људство. Или је то можда само данашњем нараштају непојмљиво! Не. Једном успавана снага, морала би се изгубити. Нико је не би могао на ново покренути.

И тамо, где изгледа, е је самртна тишина, врв у тајности. Где се мисли, да је све сахрањено, зелене се пупе. Јер човек не верује, да му је суђено, да се одрече будућности. Ма било по цену мира. И где му највећа опасност прети, не преза. Једина му је помисао, да му у раду плод буде што трајнији. А тиме и нехотице ствара за доцније нараштаје. Ако не иде глатко, он се усиљава. Труди се, да испуни своје себичне захтеве, али да не заборави и на друге ствари. Колико ко може, колико ко зна, иде напред. Догађа се, да по који преуђитри своје доба. Где обичан човек не може ни да назре истину, он је свестрано познаје. Зато се његове тежње и не слажу са рођеним добом. А то је лако разумети. Светина обично доцније појми нове истине. Она треба времена, да схвати велике умове. И зато заостаје за њима. Често пута брани што се преживело. И то своом снагом својом. Штогод јој је непознато, то је за њу прерано. Сматра га за опасно, ново. И готова је, да се покрвави за старо уверење. Тешко да има и једне истине, да је друкчије извојевана.

Зато је свака нова мисао на почетку омражена. Јер где се она појави, настаје метеж, ма да је пре тога највећи мир владао. Што је дотле уједно било, дели се на двоје. Један део оставља целину, да се бори за ново време. То је обично способнија поља. А други опет, ослањајући се на власт, чува старо. Отуда несугласице, отуда непријатељство.

Ето, зашто друштво, или народ, који хоће, да живи, мора да се и цепа. Ништа није природније, него да се људи никад сасвим не разуму. Увек су готови да једно друго за гушу хватају. И у том тренутку може понајпре да се ивчаури каква велика мисао. И мали да постану велики, да предњаче. Нису ли у највећим травницама поникле највеће истине. Изгледа, да човечанство за сваки свој корак мора да подноси големе жртве. Као да без жртве нема успеха.

Свако је доба имало своје истине. Што је негда црно било, можда је данас бело. Јер као што се човек мењао, мењало се и његово уверење. Нема ствари, о којој је од постанка једнако мислио Чим је слова упознао, одао се на посао. Од то доба се непрестано развијао и стварао У последње време му је тесно на земљи. Хтео би да дозна шта је изван ње. Та му је мисао скоро завртула мозак. Небројено њих испитују дању и ноћу. Милиони се троше, да се ухвати шта је у далеком свету. И ко би могао

набројати, шта се све неће пронаћи. Сваког тренутка засветлуца по која варница. Нема поља, где дух човечји не успева. Сву своју душевну снагу је напрегао. А све је мање тајни, што не познаје.

Познато је, да је у прошлости испитивање истине било у рукама неколицине. Врло мали број је могао да се бави науком. И то више из уживања, него из потребе. Народу није било дозвољено, да окуси од њеногa плода. Чувало се за извесне сталеже. А од како је знање почело да бива моћ, још су се већма укопали, да га потисну из царства душевног. Где није ишло силом, употребило се лукавство. Место науке варали су га уздуж и попреко. С гомилом шарених прича засенили су му очи. Не трунка од истине није смео упознати. Зато му се цела природа изменила. Изгубио је скоро све своје особине. Како је негда изгледао, кад је растао у природи и док није ништа знао. Све његове тежње су биле јасне. Владао се по својим рођеним нагонима Живот му је текао непомућено и био је слободан као птица на грани. У њему не беше ничега усиљеног Штогод је радио, огледала се његова природна воља. Ако је био јак, ослањао се на своју рођену снагу: ако је био слаб, могао је сам себе кривити. Његовим жељама нико није могао управљати. Што је његово око видело, беше за њега светиња. Од свега тога, данашње доба је слабо што задржало. Данас је народ у многом погледу под попучом. Одузели му природну бистрину, а збунили га лажним истинама. А он? Коприца се као одојче у пеленама. Не зна, да употреби своју огромну снагу. И да раскине мрежу, што му смета виду. Ала га вешто воде! По вољи, а све у своју корист. И кад му по сто кожа вдеру, срећан је да га нису стаманили.

Па опет, нико не зна, шта се све може у најближој будућности догодити. Може да искрсне каква нова мисао, која ће за тили час да задобије народе. И да им отвори очи посред највећег јада. Неће ли утецај потиснутих отпочети да дела у противном правцу! И да се пољуља силе, што је векима све за себе задржала!

У данашњем добу је све могуће. И сувише је раздражено. Плам се на све стране указује Све је више бораца засукало рукаве. А нове истине као да и народ боље појми. Додају му по парче, крипом И неће дуго трајати, све ће морати повратити, што су му одузели. Тешко да ће икога трпети да му остане тутор.

Природно је, да се једно стање само дотле не мења, док се не створи друго. А чим се ма најмање посумња у његову силу, близу му је крај. И кад народ пита, зашто је што, од куд је то, онда му зацело није свеједно. Све што не одговара његовој природи, мора се с другим заменити. И у том тренутку обично га само та мисао обузима. Њоме се једино зани ма. А познато је, ко буши на чвору, може ђавол истерати, а ко две ствари једно о друго таре, може да опече руке. Тако је то од памтивека. Зато нека нико не мисли, да је сачуван од незгоде. И да му је суђено да остане на миру. Јер нема места, нема силе, што не подлежи промени. Па да срећа човекова није изложена случају! Као лист у јесен може да отпадне. Ни најјачи нису поштеђени.

Све што живи, долази једно с другим у додир. А тешко да има и једне мисли, где се потпуно слажу. Само најмања ватра, па да се развију најрођенији Како онда у народу, што напредује, да буде споразума. И зашто, да је међу људима све то мање слоге! Она би да убије живот, да задржи напредак и да друштво вечито од старога живи.

А да ли је то данас могуће? Колико је год народа, сви се журе да им наука што боље цвета. Не жале ни труда ни новца, да испредњаче испред других. Колико ко само може, гледа да научи. Не води свет много рачуна, што ће му се са науком да измену и најлепши снови. А стари обичаји, што су га годинама одржали, што ће да исчезну. Он напред хита, па се све тумбе окренуло.

Оружање Русије

Берлински и бечки листови имају из Петрограда извештаје о наглом и јаком оружању Русије. Маринска управа гроznaчаво оружа флоту. Металној фабрици у Петрограду наложила је да направи оклопних торњева у вредности од седам милиона рубаља, а за три милиона рубаља топове за флоту. Посао има одмах да отпочне и што брже да сврши. Уједно је руска влада код многих страних творница наручила оклопне убојне бродове, чамце за мине и који плове испод воде. И све то има што пре да буде готово. Држи се, да се Русија због опасности од Јапана тако хитно спрема.

Шибеник ратна лука

Из Трста јављају, да аустроугарска војна управа намерава, да подигне још једну ратну луку Та ће лука бити по свој прилици код Шибеника. Тиме би био остварен онај план, што га је Аустрија сковала још онда, када је изгубила Млетке. Шибеничка је лука тако велика, да би у ту луку могла стати сва убојна морнарица великих убојних бродова (Дреднаута, Небојши).

Велика судска расправа.

11 ог јануара п. н. почиње главна расправа код новосадског судбеног стола против Ђоке Шикопарије и другова из Жабља и осталих шајкашких места. Оптужени су на темељу 163 и 171 § а кривичног закона због насиља учињеног опасном претњом и због дражења против политичких власти.

Ова ствар повлачи се већ скоро годину и по дана и силно је узрујала духове у целој Шајкашкој. Прошлог лета били су силни људи по затварани, а многи су и злостављани од стране жандармерије. Ова расправа може врло дуго трајати, јер имаде око 20 оптужених, а сведоцима се ни броја не зна У Новом Саду и околини с највећим интересом се очекује ова расправа, која ће чак и на изве сне политичке махинације бацити светлост.

Суду председава Чарш, оптужбу заступа главни државни одветник Коњовић, а обрану води адвокат др. Коста Хаџи

Судар возова.

Читамо у београдским листовима: Јуче у 11 часова пре подне сударио се код Печевца, у врањском округу, мешовити воз, који је ишао из Ниша за Ристовац са једним пробним возом, којим се возио инжињер г Бора Поповић, шеф ложионице. Судар је био велики. Једна машина се сасвим распрсла, тако да се ватра са огњишта растурила на све стране и дохватила три вагона, који су се запалили и изгорели. Штета је доста велика; људских жртава није било. Жељезничка дирекција је одредила нарочиту комисију, која ће испитати узроке судару и извидети, до кога је кривица за ову штету.

Прогањање Чивута.

Из Петрограда јављају, да је из вароши Ташкенда прогнано три стотине чивутских породица, које броје две хиљаде душа, и које су десетинама година живела у Ташкенду. Наређено им је најстрожије да за четрнаест дана имају да напусте варош Једно чивутско изасланство стигло је у Петроград, да изради код министра председника Столипина, да се укине та по Чивуте кобна наредба. Држи се да то изасланство неће моћи ништа постићи, јер се у акту о прогањању тих Чивута наводи да су ови „опасан елеменат.“ Чивути се спремају да се обрате и на цара, не би ли овога умилостивили да речену наредбу укине.

Време.

Према телеграфском извештају од 12. децембра може се очекивати променљиво, доцније ветровито.

Брзојави „Застави“

Стигли 23. децембра.

Политичка криза.

Будимпешта. Лукач се цео дан саветовао са Тисом, Јакабфијем и Чакијем. Изгледа, да ће министарска листа овако бити састављена: Министар председник и финансија Лукач; министар око краљеве особе Фрањеш Сапари; Министар унутарњих послова Јакабфи; министар трговине Шерењи; министар правде Ваврик; министар домобранства Шаму Хаваи Министарства привреде и просвете неће за сада попуњавати.

Будимпешта. Коалициона влада одржала је последњу министарску седницу и решила све текуће послове.

Будимпешта Јуст се вратио у Будимпешту и изјавио, да су невистините вести о распаду странке.

Одговорни уредник
Константин Брадваревић.

У велико се разашиље календар

„РАД“ за 1910

Садржај одабран, а слике са времене. „Рад“ је највећи, најбољи и најјефтинији српски народни календар.

Цена му је 40 нов. 80 потура. Рабат за продавце 33%. Поручује се код

Срп. Манастирске штампарије
у Ср. Карловци

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букварем без муке научио да читамо и пишемо од св Николе до Три Јерарха. Хвала ти — Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише.

Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином.

Ulma, Temes m. 1573 20 -30

Љубомир Јовановић,
школски управитељ и учитељ

Јорџане и мадраце

примам на израду сваковрсне поруџбе са стране путем поште обављам савесно а све по умереној цени Молим уверења ради да се обрати на мен

С поштовањем

Зорка М Милићева
Житна пијаца бр. 8.
753 39—45 Нови Сад.

НОВИ ВРЛО ВЕЛИКИ

ГРАМОФОНА

пређе коштао 200 фор. комад, данас само 40 круна нуди

Александар А. Мудрок
1126 21 Митровица (Срем).

ГОТОВЕ СУ

српске светиљке ка те дописнице Божић, св. Василије, св. Јован итд. Слике су снимане са оригинала највећих српских уметника: Уроша Предића и Паје Јовановића, дивна украса добити у свакој количини

Препродавцима у црној боји 100 ком. 280 а у бојама 100 ком. 5 круна.

Само у књижарници
МИЛАНА ИВКОВИЋА
1727 8—10 у Новом Саду.

НОВА РОЗА РАНА

КРОМПИРА,

свака већа и поврћа нуди најјевтиније 777 51—

Александар А. Мудрок
Митровица (Срем).

СУВЕ РИБЕ

моруна, јесетре, сом, пана, сечен, сом крупан и средњи, шаран крупан и средњи, смуђ, деверика крупна и средња, штука крупна, шарана, бабушка, тарашка, кесега, и све друге имам на стоваришту. Продајем на мало (и на много за трговце) по најјефтинијој цени.

Риба је изванредно лепа.

Цене шаљем на захтевање свакоме.

МИТА Ђ. ПАЛИЋ,
1795 5—6 Панчево
Телефон бр. 2 14

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.